

je mankalo delavcev, so mnogi posestniki na svojem svetu napravili parke. Čim je rimski kmet izginil, je tudi kmetijstvo propadlo.

Rimljani so bili učitelji Galcev in Germanov v vseh strokah in tudi v kmetijstvu. Kar sadimo pri nas in v vseh drugih izven italijanskih krajev kulturnih rastlin, vse so vpeljali Rimljani. A tudi kmetijske razmere sploh so od rimskih časov skoro do začetka našega stoletja ostale nespremenjene.

Slovenci so bili, naselivši se v sedanjih in nekdanjih naših pokrajinah, svobodni lastniki svojih zemljišč in so navadno imeli ves svet v skupni lasti. Čim so Nemci podjarmili naše kraje, oteli so našim prednikom njih posestva in nje same zaslužnili. V drugih krajih so se svobodni posestniki sami podali v zaščito mogočnih posvetnih in duhovnih gospodov ter vsled tega tekom srednjega veka izgubili svojo osebno in svojo gospodarsko neodvisnost. To je postala sila ovira napredku tako v kmetijstvu, kakor v živinoreji. Prejšnji samosvoji gospodar ni bil več prost in ni bil več lastnik sveta, kateri je obdeloval, pač pa je moral tlačaniti na vse strani in plačevati toliko in tako raznovrstnih davkov in davščin, da je moral priti na beraško palico. Razmerje mej grajščaki in kmeti ni bilo točno in jasno določeno, zakonodajstvo ni bilo vredno piškavega oreha in vsled tega so grajščaki od podložnih jim kmetov zahtevali vedno več dela, vedno več dajatev ter sploh ubogega kmeta stiskali na vse možne načine, kar je mnogokrat prouzročilo krvave ustaje, katere so imele za kmeta tudi v gospodarskem oziru jako slabe posledice.

Silno slabo so na kmetijstvo uplivale tudi razne vojske na Slovenskem, sosebno vojske s Turki. Divji Turki so vpadali v naše kraje, plenili, požigali ropali in klali, tako da je trajalo več stoletij predno si je ljudstvo opomoglo.

Tudi grajščaki so trpeli vsled vojska in vpadov Turkov, a silili so kmete, da so jim delali in pomagali škodo poravnati, povrh pa si sosebno v 17. in v 18. stoletju prilastili mnogo sveta, kar je seveda tudi močno uplivalo na propadanje kmetskega ljudstva. Pakrat je kmeta vse odiral in izsesovalo, brigal pa se sicer ni nihče zanj, najmanj država.

Pruski kralj Friderik Viljem I. je bil prvi vladar, ki se je začel zanimati in posnemaje njega, sta se tudi cesarica Marija Terezija in cesar Jožef začela ozirati na potrebe kmetijstva. Konec minolega veka postale so bile naposled razmere tako neznosne, da je moral nastati preobrat. A vladarji niso dosti storili. Spoznali so pač, da bi imela država velikansko korist, ako bi se kmetijstvo povzdignilo in spoznali so tudi, da se ne more povzdigniti, dokler je kmet tlačan, dokler se ne predrugačijo pašne pravice, dokler se torej temeljito ne premene vse pravno in gospodarske razmere kmetov, toda storili so bore malo.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Gnojenje ovsu. Glede gnojenja ovsu si ljudje ne delajo posebnih skrbi; navadno se mora zadovoljiti z ostanki redilnih snovij, kateri so v zemlji ostali. A vendar je hvaležen za najmanjšo pozornost in jo vrača bogato. Da se tako skromna rastlina ne gnoji s hlevnim gnojem, je ob sebi umljivo; kajti skoro na vseh kmetijah se mora s hlevnim gnojem varčno gospodariti in ljudje ga raje porabljaajo za druge rastline. Drugače pa je z ozirom na pomožna gnojila. Nekatera iz njih se že dolgo let porabljaajo pri ovsu z velikim uspehom. Oves je posebno hvaležen za gnojilo, katero mu daje dušika, da je v zemlji le zadosti fosforjeve kisline. Pri izberi dušikastega gnojila je odločilna cena; nikakor pa nismo nakazani na čilski solitar, nego moremo rabiti tudi žveplenokisli amonijak. Od kakovosti in obdelanosti zemljišča je odvisno, koliko je treba dušikastega gnojila; navadno ga bo za *ha* treba 20 — 40 *kg*, torej 100 — 200 *kg* žveplenokislega amonjaka. Izmej gnojil, katera hranijo v sebi fosforjevo kislino, priporočamo moko od Thomasove žlindre. Teoretično je za srednjo žetev treba jeden šestot Thomasove 18% moke. Izkušeni praktik ve, da se mora fosforjeve kisline dvakrat toliko dati, kolikor treba, če se hoče doseči znaten uspeh. Upoštevati je dalje, da se šestokrat detelja seje pod oves. Ker mora detelja dobiti mnogo fosforjeve kisline v zemlji, porabiti je na *ha* 600 do 750 *kg* Thomasove moke. Kjer so tla peščena, močvirnata ali črnoprstena, kaže tudi napeljati kalija, v kateri namen se vzame 600 do 700 *kg* kajnita. Po statističnih izkazih se pridelava v Avstriji povprek na *ha* 1340 *kg*. Tu priporočeno gnojenje bi lahko pomnožilo pridelek na 3200 *kg* in še več. To je uzroka dovolj, da vsak kmetovalec premišlja, ali naj z izdatkom kvečjemu 28 do 36 gld. ne skuša pridelati 1800 do 2000 *kg* ovsa = 130 do 150 gld. Kar bi se več dobilo slame, tega radi preglednosti niti vračunili nismo. Najbrž bi se je dobilo 2000 do 2500 *kg*.

Poučni in zabavni del.

Ruše.

Spisal Fridolin Sevnčan.

Ruška vas blizu Maribora je za nas Slovence zaradi svoje zgodovinske preteklosti slavni kraj. Ruška kronika, katera je z neumornim trudom sestavil ruški duhovni pomočnik Jožef Marian, nam pripoveduje, da je l. 900 živel plemeniti in nabožni gospod Edmund Weissegg na Štajerskem, ki je položil temeljni kamen ruški cerkvi, ker se je bil zaobljubil. V petih letih je bila dozidana, in začetka septembra 905 se je stara podoba ruške matere božje z veliko slovesnostjo iz domače shrambe v novo cerkev prenesla. Ta kip najbolj mika došle romarje: star je sedaj 800 let in je bil, predno se je zidala cerkev, v neznatni kapelici razpostavljen. Drugih cerkvenih znamenitostij, katerih je vsa cerkev napolnjena, ne bodem opisoval, nego se bavi le z zgodovino te znamenite cerkve. Že k prvemu shodu 8. septembra 905. se je velika množica nabožnega ljudstva sešla. Od te dobe je naraščala od leta do leta božja pot čudodelne ruške matere božje.

L. 1650. o prazniku sv. rešnjega telesa je dospelo v Ruše velika množica romarjev. Od l. 1644.—1759. je prejelo tu 2,886.686 vernikov sv. obhajilo.